

strawy dotyczyć, tedy na nie także wiele wychodzić ma, iako i na podwodę: to iest osobie na miłę trzy grosze. Miawszy listowną i pieniężną odprawę, ma się każdy z listem urzędowi we wsi abo w mieście, temu kogo nad tym ustawiono, pokazać i pieniądze dać, tak iako przyjdzie wedla pocztu koni z wozem abo bez wozu, a wedla mił. Urząd więc mu powinien dać będzie, tak iako na liście pokaże, na którym liście ma przypisać temu urząd, ktorego dnia i dokąd podwodę brano, żeby dwakroć na jeden list w iedną drogę nie dawano, a k'temu komornik, który się wróci, ma oddać list podwodny do kancellaryjej Naszej.

Iako się iadąc na podwodzie sprawować.

7. Żaden, który na podwodzie iedzie, podwodnej odmiany mijać nie ma. Żaden koni u ludzi podróżnych brać nie ma. Alioqui któryby komornik był w tym nalezion, ten szkodę naprzód dwoiaką nagrodzić, a k'temu dwie niedzieli w więzieniu siedzieć ma. A na koniec na taką posługę posyłać być nie ma, abo będzie z rejestru komorniczego wymazan. Ieśliby koń ustał abo zachorzał abo zdechł, ma posłaniec u człowieka podróżnego abo we wsi konia niaić, a przewodnik tak od niego zapłacić ma, iako przyjdzie wedla tego iako samemu płacono.

8. Które postanowienie i obyczaj, dawania podwod wyżej opisany, zdał się na ten czas Nam i radom Naszym koronnym nieobraźliwym, a iż wszystkich zarowno dotknie, którzy są podwody dawać powinni. A wszakże ieśliby na potym zdało się Nam i radom Naszym w tej mierze co przydać abo uiąć, abo odmienić, a inszy obyczaj podwod naleść, to zawždy potym będzie na woli Naszej. Ale na ten czas to postanowienie wyżej opisane chcemy, żeby było od wszystkich, którym to należy, dzierzano. I pieniądze na podwody, wedla tego postanowienia, na czas wyżej mianowany, to iest do święta świętego Marcina blisko przyszłego [11 XI 1564], żeby iuż tak za pieniądze podwody dawano, iako wyżej opisano. A rozkazuemy wszystkim starostom i dzierzawcom Naszym, aby każdy starosta po mieściech i miasteczkach i po wsiach w starostwie swym, to postanowienie Nasze wczas obwołać dali, żeby każdy, ktorego to dolec ma, za czasu o tym wiedział, a niewiadomością się nie wymawiał.

A na świadectwo pieczęć Naszą przyłożycieśmy kazali. Dan w Warszawie na walnym sejmie koronnym dwudziestego osmego dnia miesiąca marca roku Bożego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego czwartego, a panowania Naszego trzydziestego piątego. Relatio reverendi Petri Myszkowski, Regni Poloniae vicecancellarii, decani Cracoviensis, Gnesnensis, Posnaniensis, Plocensis, Lanciencis, Varsaviensis praepositi.

VII. UNIWERSAŁ POBOROWY

Zygmunt August, z łaski Bożej Krol Polski, Wielkie Książę Litewskie, Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie etc. pan i dziedzic.

Wszystkim^a wobec i każdemu z osobna, któregokolwiek stanu, dostoięństwa i urzędu tak duchownego, iako i świeckiego, radom Królestwa Naszego i inszym poddanym Naszym miast i miasteczek iakiemikolwiek tytuły i wszystkim pospolicie, tak w Królestwie, iako i w państwach Naszych mieszkającym, którym należy i do ktorychkolwiek terazniejsze uchwalenie sejmowe przyjdzie albo^b będzie oznaimiono, wdzięcznie i wiernie miłym, łaskę Naszą Królewską oznaimujemy etc.^c

Wdzięcznie a wiernie Nam mili: ponieważ na sejmie niniejszym było pilne uważanie a rozbieranie między Nami i radami Naszymi, wspolek z inszemi stany koronnymi o tym, iakoby ku swojej powadze i mocy pierwszej i poprawie i zachowaniu k'temu były prawa wszystkie^d przywiedzione, i obroną słuszną za pomocą Bożą, aby granice państw Królestwa Naszego były podług potrzeby opatrzone, zwłaszcza że na nie tych czasów rozliczne i wielkie niebezpieczeńści nachodzą i nalegaia. A tak gdy to iest uważono od wszystkich^e rad Naszych, że pospolite ruszenie,

^a *VL tu i poniżej*: wszystkim. ^b *VL*: abo. ^c *VL brak etc. Dalej w druku raz jeszcze powtórzono*: Zygmunt August z łaski Bożej Krol Polski, Wielki Książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Zmucki et caet. pan i dziedzic. ^d *VL*: wszystkie. ^e *VL*: wszystkich. *Ta pisownia przeważa w dalszym tekście*.

które aż za wielką potrzebą bywa, pożytku by na czas Rzeczypospolitej nie uczyniło, aby nie zostały granice Królestwa państw Naszych bez opatrzenia i obrony, a nieprzyjacielowi (który ieśli kiedy inedy, tedy tych osobliwie czasów na to się usadził), aby słuszny odpor był, iakoby dalej, czego Boże uchowaj, większego przystępu do państw Naszych sobie nie uczynił. Do tego ten się napożyteczniejszy^f między wszystkimi ku takowej obronie sposob Nam, radom i wszystkim posłom ziem Naszych zdał być, abyśmy choć niezwyczajnym tym podatkiem uchwalonym obronę Rzeczypospolitej i powinność Naszę królewską przeciw potrzebom państw koronnym Naszym okazali, pieniężnym radniej ludem aniż ruszeniem^g pospolitym. Za radą tedy i zezwoleniem wszystkich stanów koronnych Naszych, ku takowej obronie granic na ten raz tylko ten pobor uchwaliliśmy i ustawiamy tymto uniwersałem Naszym, obyczaiem tak rocznym.

Napierwej wszyscy kmiecie i każdy z nich z osobna, tak Nasi iako i poddanych wszech Naszych duchownych i też świeckich osob, którzy sobie albo^h panom swym orzą albo też roboty odkupują u tychże panów swych we wsiach tak staradawnychⁱ, iako i nowo osadzonych, nie według starych kwietacyi na ten rok tylko ieden, ale z każdego żrzebia, śladu, włoki, iako łośńska uchwała sejmu piotrkowskiego opisuie, z osiadłych rol mają płacić po dziesięci groszy.

Item: z takowychże wszystkich wyżej opisanych rol kmiecych osiadłych, z strony dziesięciny po drugich dziesięci groszy, bądź gdzie są snopowe dziesięciny albo meszne, spy albo małdry, iako i takrok zachować się mają, a z dziesięciny i takież z tych ospi mają to sobie wytrącać. A gdzie pieniężne dziesięciny są, a nie wyniosłoby tak wiele, tedy to wszystko co księdzu dawali, mają dać na pobor, swego nic nie przykładając. A w tym się wiernie i sprawiedliwie zachować mają, nie tak iako przeszego roku, wiele ich którzy źle a niesłusznie oddawali. Które wszystkie w tym napominamy, aby widząc na ten czas tak nagłe a wielkie i rozliczne potrzeby, z większą chucią i pilnością, a niżli tak rok, społecznie a iednako do tego wszyscy się przykładali, iakoby sprawiedliwie a iednako, iako kto powinien, ten pobor wydawali. Który przerzeczony podatek panowie i szlachta albo sami przez się, albo przez stateczne osoby do pobor^k z dostatecznymi swemi rekognicyjami oddawać i odsyłać mają, swym własnym podpisaniem ręki i pieczęci przyłożeniem^l, albo też urzędniczym bądź przyjacielskim, gdzieby pana samego nie było, wypisując z osobna z czego który podatek i wiele posyła czego. A na każdą wieś osobna rekognicyja być ma, a to dla snadniejszego czynienia liczby, którą z tych podatków pobor^k czynić mają. A ieśli obaczą pobor^k Nasi iaką wątpliwość być około oddawania poborów z tychże wsi, nie oglądając się na przeszłego roku kwietacyje, mają inkwizycyją czynić pod przysięgą.

Item: w ruskich ziemiach, gdziekolwiek poddani dziesięcin z dawna iakich nie dają, tedy też teraz tych dziesięci groszy z strony dziesięciny dawać nie mają.

Item: szlachtą Ziemie Chełmskiej, ku tym dziesięci groszy pozwolili po dwu groszu na wyczyszczenie^m rzeki Wieprza, i po kwartniku przy każdym czopowym. To wybierać pobor^k Nasz ma, i liczbę czynić szlachcie w powieciech powinien.

Item: wsi Nasze Królewskie i panów duchownych i każdego innych, które są na iakichkolwiek posługach, a choć też i czynszów nie płacą i podatków przed tym nie dawali, albo też i dziesięcin nie płacaliⁿ, na ten rok iuż powinni płacić są, tak iako inszy wszytcy wespół z dziesięciną po groszy dwudziestu.

Item: tymże sposobem wsi łowcze, które na łowiech siedzą i insze wsi wszelkie któregokolwiek stanu i którzy pod pany swemi mają nieiakie osiadłości i majątności, którzy żadnych czynszów ani podatków i też dziesięcin nie dawaia, na ten czas wszyscy płacić mają, iako takrok, i iako insze wsi wespół z dziesięciną po dwudziestu groszy.

Item: sołtysi, wójtowie wolni, którzy czynszów nie mają wespół z dziesięciną po dwudziestu groszy, z tych rol i iako takrok płacić mają.

Item: sołtysi, wójtowie wolni, którzy kmiecie mają, tak iako inszych poddani panów tymże sposobem kmiecie ich albo poddani płacić mają.

^f VL: najpożyteczniejszy. ^g VL: ruszeniem. ^h VL tu i poniżej: abo. ⁱ VL: starodawnych, ^j VL omyłkowo: wszykie. ^k VL omyłkowo: popobor^k. ^l VL: przyłożeniem. ^m VL: wyczyszczenie. ⁿ VL: niepłacili.

Item: szlachta uboga, którzy przedtym płacali, kmieci ani czynszów nie maiący, ci według starych zwyczajów i kwietacyi płacić maią, z takichże rol i takrok po dwanaście groszy, to iest sześć groszy z roli, a sześć z strony dziesięciny.

Item: także gdzie na tych rolach siedzi ich kilka, tedy składać maią iako na ktorego przyjdzie z pół role wespół z dziesięciną groszy sześć.

Item: wsi i kmiecie rolni nowo osadzeni, którzy podatków nigdy żadnych nie płacili, na ten czas są powinni płacić iako i inne wsi stare i kmiecie zdawna osadzeni, iako wyżej stoi. To iest, iako takrok, wyimując te, które od czterech^o lat poczęli się osadzać, ci nie winni dawać. A gdzie też są takowe wsi albo kmiecie, którzyby panom swym ieszcze nigdy czynszów nie dawali ani robot robili, ci maią być wolni od tego poboru.

Item: wsi spustoszone, spalone od lat czterech a nie więcej, które nie płacą czynszów panom swym, takowe wolne maią być od płacenia.

Item: zagrodnicy, którzy na ogrodziech tylko siedzą a robią panom swym, płacić maią po dwu groszu.

Item: zagrodnicy, którzy ku zagrodom role maią, płacić maią po czterzy grosze.

Item: zagrodnicy, co domki maią i ogrody, a na czynszu bez robot są, iakiekolwiek obeście maią, po sześci groszy.

Item: komornicy, którzy bydło maią, po czterzy grosze.

Item: loźni ludzie alias hultaje, mężczyzna i niewiasty, którzy się na służbę doroczną nie najmują, każdy ma dać z osoby swej dwanaście groszy. Wójt z przysiężniki pod przysięgą tego dożrzeć^p maią, aby się takowi nie uchraniłi poboru tego. A ieśli którzy na flisie są, skoroby się wrócili; także i ci, którzyby się na wole rozeszli, płacić maią.

Item: przekupnie i przekupki na wsiach po sześci groszy.

Item: rzemieślnicy na wsiach od rzemienia po dwu groszu.

Item: rybitwi na wsiach po ośmi groszy. A którzy role maią, osobno płacić z nich powinni, **secundum quantitatem** rol.

Item: karczmarze dziedziczni od szynkowania piwa przewoźnego do roku po dwudziestu groszy.

Item: czopowe na wsiach poborcę nasi naimować mogą, iako się im będzie zdało pożyteczniej.

Item: karczmarze z rol osobno, iako wyżej opisano iest, płacić maią **secundum quantitatem** rol.

Item: karczmy doroczne po dwanaście groszy; z rolej także osobno^q płacić maią **secundum quantitatem agrorum**.

Item: od palenia gorzałki po wsiach po dwanaście groszy.

Item: szynkarki od szynkowania gorzałki po sześci groszy.

Item: młyny, tak Nasze iako i poddanych Naszych duchownych i świeckich dziedziczne, od każdego koła walnego i folusza na ten czas będą płacić po ^rgroszy dwudziestu i cztery^r.

Item: od dorocznych młynów i wszelkich, od każdego koła iakiegokolwiek po dwanaście groszy.

Item: od młynów wietrznych, tak nowych iako i starych, od dziedzicznych po dziesięci groszy, a od dorocznych po pięci groszy.

Item: także i te młyny, których dzierżawce dóbr Naszych Królewskich trzecią miarę wykupili dla pożytku swego, płacić maią szos jako inne młyny w Królestwie Naszym, bez żadnej obrony i wymówki. A gdzie niemasz szosow, tedy tak iako i insze młyny.

Item: z tych młynów, w których trzecią miarę starostowie Nasi z rozkazania Naszego pieniądźmi Naszemi wykupili, trzecią miarę ku Naszemu pożytkowi, z takowych płacić nie powinni.

Item: piły dziedziczne od każdego koła po dwanaście groszy, a od dorocznej, od każdego sześć groszy.

^o Tu i poniżej w VL: czterech. ^p VL: dojrzeć. ^q VL dodaje: także. ^{r-r} VL: groszy 24.

Item: rudnicy, którzy żelazo robią, to iest mistrzowie, od każdego koła, iako takrok, trzydzieści groszy płacić mają.

Item: rzemieślnicy^s i towarzysze tychże mistrzów, to iest węglarze, dymarze, kowale, kuźnicy, płokarze, każdy po sześci groszy.

Item: także od hut szklanych mistrzowie i towarzysze ich płacić mają.

Item: wałaskie wsi, iako i takrok przeszły, tedy i teraz powinni płacić będą, iako i w inszych wsiach, z rol, ieśli ie mają, albo z dworzyszczu po dwadzieścia groszy; a którzy rol nie mają, tedy od sta owiec po dziesięci groszy.

Item: popi ruscy, z każdej cerkwie swojej płacić będą powinni iako i takrok, po kopie.

Item: namiestnicy ich także i ormiańscy, każdy po cztery złote monety.

Item: biskupi ormiańscy i ruscy władcykowie, z czynszów swoich pieniężnych gołych i iakichkolwiek, od każdej grzywny po półsiodmu groszu. A te wszystkie podatki od mała do wiela powinni są wydać do święta świętego Jana Krzcziciela^t blisko przyszłego, w tymże roku niniejszym [24 VI 1564].

Item: miasta i miasteczka, tak Nasze Królewskie, iako i poddanych wszystkich Naszych, duchownych i świeckich, we wszystkim Królestwie i w państwach Naszych, popłatki wszystkie iako i takrok płacić mają. To iest szos dwój, który zowią duplą, wedle kwitów, które mają u siebie, nie zastawiając ani się broniąc żadnymi wolnościami z którejkolwiek przyczyny, która zagradzać nie ma ku terażniejszej gwałtownej potrzebie Rzeczypospolitej. Wyimując one tylko, ktoreby pogorzały, a nie wyszło ieszcze tym wolnościom^u czterzy lata; ale którym iuż wyszły czterzy lata, wszystkie płacić mają i wydać do przyszłego święta świętego Jana Krzcziciela w tymże roku niniejszym, tym porządkiem niżej opisanym.

Item: komornicy w mieściech większych^v, przekupnie i przekupki, którzy szosu nie płacą, mają płacić po dwanaście groszy.

Item: w miasteczkach podlejszych po siedmi groszy, a mają wszędy mieć baczenie na ubostwo.

Item: hultaje, tak mężczyzna iako niewiasty, którzy nikomu dorocznie nie służą, iedno się tylko na tydzień naimują albo też nic nie robią, mają płacić po dwanaście groszy. Które wszystkie tak komorniki, przekupnie, przekupki i hultaje w mieściech i w miasteczkach raice rejestrować^w ie mają i z pilnością ten podatek od nich wybierać, nie przyłączając ich ku pieniądzom szosowym, ani ich przyjmować do miast i miasteczek mają bez kwitów dostatecznych, ktoremiby dowiedli, iż iuż podatek ten indziej zapłacili. Przeto na każdy kwartał powinni raice inkwizycją tego czynić. Który podatek od nich wybrawszy, wiernie a cale okrom wszelakiej chytrości do^x poborcę oddać mają, **sub poena peculatus**, tego pilnie doglądać, aby się utaić nie mogli, pod czyjąkolwiek jurysdykcją; choćby też wyszli do tych miast, miasteczek i wsi, które wolności mają, aby takowe przymuszono ku zapłaceniu.

Item: Żydowie wszyscy i każdy z osobna w Królestwie Naszym w mieściech i miasteczkach i na wsiach tak Naszych iako wszystkich poddanych Naszych duchownych i świeckich, od każdej głowy po złotemu monety.

Item: szotowie, którzy na sobie noszą swoje rzeczy ku przedawaniu, płacić mają po złotemu monety.

Item: szotowie, którzy koźmi swoje towary wożą, od każdego konia po kopie monety.

Item: rzemieślnicy wszelacy w mieściech głównych po ośmi groszy, a towarzysze ich po groszu.

Item: w miasteczkach mniejszych rzemieślnicy po czterzy grosze, a towarzysze ich po półgroszku. Ci tylko rzemieślnicy, którzy się do szosow nie przykładają, płacić to mają tak w mieściech iako w miasteczkach.

Item: szyprowie od każdej własnej szkuty, którą naimują z frochtu, płacić mają po trzy złote monety.

Item: od dubasa po półtoru złotemu monety.

Item: od lichtana po złotemu iednemu monety.

^s VL: rzemieślnicy. ^t Tu i poniżej w VL: Chrzcziciela. ^u VL: wolnościom. ^v VL: większych. ^w VL: rejestrować.

^x VL: od.

Item: szyprowie, ci którzy na przekup zboże skupuią puszczają do Gdańska, od każdego łasztu po pięci groszy. A to pod przysięgą przed radą uczynioną płacić mają.

Item: czopowe od wina, muszkatelli, małmazyej, miodu i inszego wszelakiego picia, w mieściech i miasteczkach płacić mają tym porządkiem iako i łoni: naprzód od półkufka wina dwa złote monety polskiej.

Item: od win iuż odczopowanych roku przeszłego mają być wolni od płacenia czopowego; także i od inszego^y picia iuż odczopowanego.

Item: od drelinka, fodra, półfodra^z, które mają być szacowane na baryły, a od każdej baryły mają płacić po 12 groszy.

Item: od każdej baryły małmazyej, muszkatelli albo wina włoskiego, po szesnaście^{aa} groszy iako takrok.

Item: od baryły miodu prostego czterzy grosze.

Item: od baryły kierstragu^{ab}, malinniku etc. sześć groszy.

Item: od beczki wielkiej, szacując na baryły, także płacić mają czopowe, od każdej baryły sześć groszy.

Item: czopowe od piwa tym się sposobem i zwykłym obyczajem począć ma, iako gdzie starodawna, ieśli od beczek albo od warów^{ac} iedno in duplo^{ac} iako i takrok tego roku płacić mają także.

Item: czopowe wszelakie począć się ma od wtorego dnia maia roku niniejszego, aż do drugiego takowego dnia maia roku przyszłego tysiącznego pięćsetnego sześćdziesiątego i piątego. Wyjąwszy gdzieby się łońskie czopowe nie wykończyło, tedy od wykończenia łońskiego zacząć się terazniejsze ma.

Item: czopowe wszelakie naimowane być niema, ani się żaden któregokolwiek stanu wolnościami od niego szczycić ma, ale wszyscy iednako płacić mają, tak w mieściech, w miasteczkach, wsiach, domiech i w dworzach mieskich^{ad}, pod czyjążkolwiek iurysdykcyją są.

Item: od piwa przewożnego, to iest Piątkowskiego, Piotrkowskiego, Łanczyckiego, Bydgoskiego, Przemyskiego i od inszych, które od karczem wożą i na iakichkolwiek inszych miejscach składaiąku szynkowaniu, od każdej kłody albo beczki po cztery grosze.

Item: od piwa, które z cudzych ziem wożą, to iest Świdnickiego, Głogowskiego, Bernieńskiego, Gdańskiego, także i Wrocławskiego po sześci groszy od każdej beczki mniejszej, których nie mają z wozow [z] stawiać pod utraceniem, aż pierwej od nich odczopują. A od większych beczek po ośmi groszy. Przy tym czopowym mają osobno dawać kwartniki na poprawę miast i miasteczek.

Item: od garnców albo kotłów gorzałczanych po dwudziestu i czterzy grosze.

Item: szynkarki, które szynkuia gorzałkę, po sześci groszy. A dla większej ostrożności czopownicy od poborców w mieściech i w miasteczkach postanowieni mają dawać rekognicyje piwowarowi albo karczmarzowi, co od ktorego wezmą. A ci którzy rekognicyje biorą, na każdy kwartał mają ie przed urzędem mieiskim ukazać przy czopowniku, a urząd czopownikowi ma dać swąrekognicyjąkomputowania, wiele on kwartał uczynił, pod pieczęcią mieiską; tak się mają sprawować około wszelakiego czopowego.

Item: czopowe i szosy w Kamieńcu Podolskim daliśmy na budowanie miasta Kamieńca. Przetoż mieszczanie kamienieccy winni Nam liczbę czynić i pokazać, iż to na poprawę miasta a nie gdzie indziej obrócili.

A iżby takowy podatek wyżej opisany iednako wszystkie doległ, za zezwoleni[e]m rad Naszych duchownych i stanów wszystkich rycerskich, wszystki[e] wolności, wyswobodzenia od szosow albo od czopowego komukolwiek są nadane, a którym iuż czterzy lata wyszły, te wszystkie podniesiemy i oddalamy na ten rok. A ku zapłacie wszystkich tych podatków powinne być naiduiemy, ieśli żeby którzy upornie chcieli się iakiemi wolnościami bronić, ku zapłacie mają być urzędnie przymuszeni, chociażby też i teraz w tym czasie, póki ten podatek będzie trwał, wolności sobie iakie o Nas uprosili.

^y VL: innego. ^z VL: puł fodra. ^{aa} Tu i poniżej w VL sumy pisane są cyframi. ^{ab} VL: kierstrangu. ^{ac-ac} VL: in duplo jedno. ^{ad} VL: miejskich.

Item: pisarze albo czopownicy^{ae}, które w mieście i w miasteczkach poborca postanawiać będzie, takowych aby żaden nie śmiał iakiegożkolwiekby byli stanu przenagabywać i ty wszyscy, którekolwiek będą postanawiać na tej posłudze Rzeczypospolitej, mającie obligować **iuramento corporali**, aby wiernie i statecznie tego przestrzegali, co komu będzie zlecono. A gdzieby też widział być tego potrzebę, aby urzędowi onego miasta takowe popłatki zlecił ku wybieraniu, tedy to winien urząd uczynić, a z tego się żadnym obyczaiem wymawiać nie mają

Item: poborcy też wszystkie wsi porządkiem wedle parafiej rejestrować mają: także też karczmy, młyny i wszelakie inne podatki, które będą wybierać, z pilnością każdą rzecz osobno pisząc, ile czego od kogo wezmą. A kwietacyje pod pieczęcią i podpisaniem swym dawać każdemu mają.

Ku któremu wybieraniu poboru tego uchwalonego, aby z pilnością i wiernością to się wykonać mogło, w ziemiach i w powieciech Woiewodztwa Krakowskiego urodzonego Hieronima Filipowskiego [z] Siekluki poborcą Naszym ustawiamy; także innych ziem poborcę, do Zatora i Oświęcimia.

W Woiewodztwie Poznańskim, Jakuba Ostroroga.

W Sandomierskim Woiewodztwie, w Wiślickim, w Pilźnieńskim Powieciech, Jana Goleckiego.

W Radomskim, Opoczyńskim, Chęcińskim Powieciech, Jana Odrzywolskiego.

W Woiewodztwie Kaliskim i [w] Konińskim Powiecie, Macieja Starszewskiego. W Powieciech Pyzdrowskim, Gnieźnieńskim, Kczyńskim, Nakielskim, Mikołaja Mileńskiego.

W Woiewodztwie Sieradzkim, Bużyńskiego sędziego.

W Woiewodztwie Łęczyckim, Stanisława Tarnowskiego.

W Woiewodztwie Brzeskim, Filippa Zakrzewskiego.

W Dobrzyńskiej Ziemi, Marcina Jankowskiego.

W Woiewodztwie Inowrocławskim^{af}, Mikołaja Rożeńskiego.

W Woiewodztwie Ruskim, Lwowskim, Halickim, Trębowelskim, Kołomyjskim, Sniatyńskim Powieciech, Aleksandra Lahodowskiego. W Przemyskim, Sanockim, Mikołaja Zarszyńskiego, chorążego sanockiego.

Chelmensis Terrae, Mikołaja Latyczynskiego.

W Woiewodztwie Podolskim, Stanisława Jacymierskiego.

W Woiewodztwie Lubelskim, Jakuba Ostrowskiego.

Terrae Luceoriensis, Balcera Strużeńskiego^{ag}.

W Woiewodztwie Belskim, Macieja Makoszeja.

W Woiewodztwie Płockim, Erazma Zdżarskiego.

W Woiewodztwie Mazowieckim, **Terrae Czernensis**, Stanisława Staniszewskiego de Ducka Wola. **Terrae Wisnensis**, Abrahama Jakackiego, sędziego. **Terrae Warsaviensis**, Piotra Oborskiego, podczaszego. **Terrae Wyszegrodiensis**^{ah}, Alexandra Cybulskiego, sędziego. **Terrae Zakrocymensis**, Pawła Kulę Sobolewskiego. **Terrae Ciechanoviensis**, Andrzeja Kraszyńskiego^{ai}, chorążego. **Lomżensis**, Mikołaja Prószyńskiego, podczaszego. **Rożanensis**, Tomasza Przerańskiego. **Nurensis**, Jana Górskiego. **Livensis**, Jana Brzeskiego, sędziego czerskiego.

W Woiewodztwie Rawskim, Jana Boguskiego, sędziego rawskiego. **Sochaczoviensis**, Piotra Gradowskiego. **Gostinensis**, Jakuba Szczawińskiego, sędziego.

Item: poborcę ci wszyscy wyżej opisani, te wszystkie podatki przerzeczone i opisane wiernie wybierać mają, a wybrawszy, do rąk wielmożnego pana podskarbiego Królestwa Naszego odnieść i zupełnie oddać mają. Przeto wam wszystkim i każdemu z osobna wyżej opisanym rozkazujemy, aby na ten czas wyżej opisany, takowe popłatki iako na kogo słusznie należy, do rąk poborców Naszych wiernie odnosili i oddawali.

Item: poborcę wszyscy liczbę czynić mają: naprzód szlachcie na powiatowych sejmikach, a potem wszystkim na sejmie walnym. Gdzie i podskarbi koronny liczbę czynić powinien będzie.

^{ae} VL: czopownicy.

^{af} VL: Ino włocławskim.

^{ag} VL: Stujeńskiego.

^{ah} VL: Wyszogrodiensis.

^{ai} VL: Krasińskiego

Item: mamy też **ex nunc** żołnierzmi opatrzyć bez mieszkania Ziemię Podolską i Podgóorską dwiema tysiącami jeźdźców, a pięć set pieszych. A gdzieby nagle potrzeba przypadła, tedy i więcej. A jednak dla gotowości domowej, dwoje wici za jedne wysłane być mają.

Item: mają też z terażniejszych poborów naprzód zapłacić połowicę długu dwiema mieszczanom i kupcom lwowskim, to jest Zybułtowi Worclowi i Wolfowi Scholcowi starym, summę półosma tysiąca złotych liczby polskiej, ato, co żołnierze Nasi zostali tymto kupcom winni. Którą tedy summę, to jest półosma tysiąca złotych wyżej namienionych poborze Naszy: urodzony Alexander Lahodowski z Woiewodztwa Ruskiego ma dać dwa tysiąca i pięć set złotych, Mikołaj Zarszeński z Przemyskiego i Sanockiego Powiatu dwa tysiąca i pięć set złotych. Matyas Makoszej z Bełskiego Woiewodztwa dwa tysiąca i pięć set złotych. A to za okazani[e]m dostatecznym kwitów od pisarza polnego. A nakoniec ci przerzeczeni mieszczanie mają tego podeprzeć przysięgami swemi, gdzieby tego była potrzeba.

Item: druga część tymże to namienionym mieszczanom, to jest półosma tysiąca złotych monety i liczby polskiej, z tej reszty, która przy poborcach została przeszłego warszawskiego sejmku, anni 1557 z poborów ma im być zapłacona. Czego My mamy dochodzić na poborcach, i tak iako ie już pozwano, aby dostateczną liczbę czynili, ieśli tak wydali na służebne, iako na on czas uniwersał uchwalony opisuje.

Item: wszyscy poborcę Naszy wyżej opisani z pilnością pod przysięgą i sumnieniem swoim wybierać na to wszystko mają, a ty^{aj} którzyby niepotężni byli ku płaceni wyżej opisanych podatków, aby ie do urzędu Naszego oddawali na spisku. Co wam, starostom^{ak} Naszym i na miejscach waszych będącym rozkazujemy: aby takowe podatki wyżej opisane, tak we wsiach, w mieściech i w miasteczkach i w starostwach Naszych, obwołać imieniem Naszym Królewskim rozkazali, żeby na dzień wyżej namieniony, sub **poena** na to opisaną, ty popłatki poborcom Naszym odnieść i oddać bez wszelakiego omieszkania i odwłoki, i tudziesz bez ciądzania^{al} przymusieli, sub **poena** sta grzywien monety i liczby polskiej, i innemi penami na to ustawionemi, której każdy z nich na przyszłym sejmie walnym koronnym winni będą dosyć uczynić, gdy będą dostatecznymi dokumenty okazani w niedbałości urzędu swego. A ieśliby też poborcę Naszy niesłusznie podali do urzędu któregożkolwiek starostwa Naszego, które miasto, miasteczko albo wieś, dla ciężej, iż gdyby okazali kwietacyje dostateczne zapłaty tych podatków, takowy poborca przepada winy staroście czternaście grzywien monety. O którą winę, gdy przed Nasz albo przed sąd ziemski pozwan będzie, tam zaraz ma dosyć uczynić temu.

A tak tę instrukcyję poborcom Naszym dawamy, aby na kwietacyjach dzień miesiąca i rok wypisali, żeby żadna omylnosc nie była. Takież i ty, którzy są niepotężni ku płaceniu, aby ie z pilnością, iako wyżej iest, do urzędu odsyłali, bez obładzenia w tym iakiego, podług powinności swej, a pod łaską Naszą, abyście inaczej nie czynili.

A iż takowy podatek zaraz być nie może wybran, a potrzeba zasię Rzeczypospolitej nalega, wolno Nam będzie pieniędzy nabyć ku tej teraz potrzebie, które z tychże poborów zapłacić powinni będziemy.

Dan w Warszawie na sejmie walnym koronnym w Sobotę Wielkonocną, lata Pańskiego tysięcznego pięćsetnego sześćdziesiątego czwartego [I IV 1564], Królowania Naszego trzydziestego piątego. ^{am}Na własne rozkazanie Króla Jego Miłości^{am}.

VIII. LITTERAE PRIMAE RESTIUM^a

Sigismundus Augustus, Dei gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiaeque etc. dominus et haeres, universis et singulis palatinis, castellanis, dignitariis, officialibus, terrigenis, nobilibus, advocatis, scultetis et civibus, caeterisque cuiuscunque status, conditionis et praeeminentiae subditis possidentibus et ad expeditionem

^{aj} VL: a te. ^{ak} VL: starostom. ^{al} VL: ciążenia. ^{am-am} VL: Na własne Króla I.M. rozkazanie.

^a W oryginalne dokumentu tytuł brzmi: Sigismundi Augusti literae primae restium.